

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

Новіков М.А.

Студент Факультету Економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Чинна в Україні система оподаткування, попри всі зміни ще не наблизилась до дійсно прогресивної, та не відповідає в повній мірі потребам громадськості. Вона не повністю виконує свою основну функцію- наповнення бюджету, забезпечення постійного росту рівня життя та створення сприятливого життєвого середовища, якісних адміністративних послуг для платника податків.

Метою даного дослідження є аналіз недоліків фіскальної політики України та виявлення методів оптимізації, спираючись на загальні закони мікро та макроекономіки та досвід більш розвинених країн, які вже вирішили ті проблеми та виклики, які зараз стоять перед Україною.

Фіскальна або податково-бюджетна політика — це один з інструментів державного втручання в економіку з метою подолання економічного спаду. Вона передбачає стягнення державних податків із усіх суб'єктів економіки, котрі мають будь-який дохід.

Розглянемо види фіскальної політики України: нейтральна фіскальна політика зазвичай проводиться, коли економіка знаходиться в рівновазі. Державні витрати повністю фінансуються за рахунком податкових надходжень і в цілому результат бюджету має нейтральний вплив на рівні економічної активності; стимулююча включає в себе державні витрати, що перевищують податкові надходження, і, як правило, проводиться в період економічного спаду. Вона також відома як рефляційна фіскальна політика.

Згідно з даними Державної казначейської служби України Державний бюджет України за січень-вересень 2021 року виконано з дефіцитом у розмірі 246.63 мільярда гривень. Це визначає, що в Україні діє саме Стимулююча фіскальна політика, проте потрібно відзначити, що за даними Мінфіна, це явище для нас не нове, останні дванадцять років Україна переживає дефіцит бюджету. Дефіцит бюджету звична річ для України, проте за останні сім років ситуація погіршилася через збільшення державного боргу України, який Станом на 30

вересня 2021 року становить 2 445,52 млрд грн або 92,02 млрд дол. США [2]. значна частина податків йде саме на погашання боргу України перед кредиторами, та як і дефіцит бюджету, позичення коштів є нормальною практика для нашої країни, а починаючи з 2014 року та початком кризи, це є одним з важливих аспектів наповнення державної скарбниці [3].

Проте, треба відмітити, що до 2014 року, Україна отримувала кредитування з боку Росії не стільки грошима, скільки пільговими договорами, головним чином на газ.

Одним з ефективних методів збільшення прибутків отриманих з оподаткування, є створення нових підприємств та компаній, чудовим зразком цього є так звані країни “азіатські тигри”, які наприкінці 20 століття залучили велику кількість іноземних інвестицій та показали неймовірне зростання економіки і як наслідок - бюджету.

Наразі Україна переймає цей успішний кейс, яскравим прикладом чого є підписаний президентом на початку року Закон «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» № 1116/IX. [3].

Цей документ сприятиме відновленню інвестиційної активності в Україні після кризового 2020 року. Закон передбачає надання державної підтримки українським та іноземним інвесторам із загальною сумою інвестицій від 20 млн євро.

Зокрема, визначено можливість отримання податкових пільг, забезпечення інвестиційних проектів об'єктами суміжної інфраструктури, надання переважного права землекористування земельними ділянками державної або комунальної власності для реалізації інвестиційних проектів, закріплення гарантій інвестора через укладення прямого договору з урядом України. При цьому загальний обсяг державної підтримки не має перевищувати 30% від суми інвестицій у проект. Згідно з документом, підтримка надаватиметься підприємствам, які працюють у переробній промисловості, транспортній галузі, освіті, науковій та науково-технічній галузях; охороні здоров'я, мистецтві, культурі, спорті, туризмі та курортно-рекреаційній сфері. Також передбачено створення спеціальної урядової уповноваженої установи, що займатиметься супроводом інвестиційних проектів, допомогою інвесторам від початку проекту й протягом усього часу його тривалості [4]. Результати цієї та інших програм підтримки іноземних інвестицій ми можемо побачити на рис 1. [5]. Спираючись на наведену

статистику стає очевидним їх ефективність, вони вже показали себе як дієвий інструмент, завдяки чому рівень інвестицій значно зріс порівнюючи з провальним 2020 роком.

Рік	ПІІ в Україну		ПІІ в Україну		Сальдо	
2019	5860	+1405	648	+653	+5212	+16.9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118.2%
2021	2836	+3704	41	-41	+2795	+394.2%

Рис. 1. Динаміка іноземних інвестицій [5].

За останні десять років проблема оподаткування стала одною з ключових у країні та звернула на себе прискіпливу увагу уряду.

Так у вересні 2010 р. на виконання Указу Президента України було надано Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про поглиблення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та асоціацій органів місцевого самоврядування» [6] та про «Деякі питання реформи місцевого самоврядування» [7]. Змінення в системі оподаткування та розподілу бюджетних коштів, яке відбулося протягом останніх років, не дає бажаних результатів з покращенням стану регіонів та збільшення в певній мірі фінансових потоків.

Проте головним досягненням України в цій галузі, є реформа “децентралізації”, перший етап якої проводився з 2014 по 2019 роки. У 2014 року Уряд України прийняв основний концептуальний документ - Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади [8]. Метою якої були визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад. Такі зміни були неможливі без загального змінення системи податково-бюджетної політики регіонів, яку і

намагалися реалізувати останні шість років.

Так, завдяки законам про внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України відбулася фінансова децентралізація: місцеві бюджети зросли на 206,4 млрд грн: з 68,6 млрд в 2014 до 275 млрд грн в 2019 році [9].

Підсумовуючи - реформа децентралізації є однією з найуспішніших змін в українському законодавстві яка демонструє покращення саме зараз.

Висновки: На кінець 2021 року ефективність фіскальної політики нашої країни можна охарактеризувати як мінливу. Безумовно останні роки приймається багато правильних дій щодо покращення ситуації, чи достатньо їх? Відповідь на це питання дає чинний бюджет виконаний із чутливим дефіцитом. І хоча реформа децентралізації та інша низка законів покращила ситуацію, залишається ще велика кількість питань для опрацювання, головним чином зміна підходу до системи оподаткування та зменшення практики позичення коштів в міжнародних інституціях.

Список використаних джерел:

1. Державний бюджет України - [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/finance/budget/gov/>.
2. Інформаційна довідка щодо державного та гарантованого державою боргу України - [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg_.
3. Державний та гарантований державою борг України з 2009 по 2021 рр - [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/2021/>.
4. Президент підписав закон щодо державної підтримки інвестиційних проектів зі значними інвестиціями - [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-derzhavnoyi-pidtrimki-investi-66453>.
5. Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2019 по 2021 рр. - [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>.
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2010 р. № 1797-р «Про поглиблення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та асоціацій органів місцевого самоврядування» - [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1797-2010-%D1%80>.
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2010 р. № 1910-р